

انتقال صفحه های ۷۸ به ۴۵ دور

تولید صفحه های ۷۸ دور فارسی همواره با چند مشکل اساسی روبرو بود:

۱- تعداد عناوین و تیراژ کم صفحه های سنگی فارسی، ایجاد کارخانه تولید این صفحه ها را در ایران، فاقد توجیه اقتصادی ساخته بود. از اواخر دهه ۲۰ شمسی (دهه ۴۰ میلادی) که کمپانیهای بزرگ تولید صفحه، مقدمات تبدیل فرمت از صفحه های ۷۸ دور به صفحه های وینیل ۴۵ و ۳۳ دور را فراهم ساخته و دستگاههای ضبط قدیمی خود را به نمایندگان محلی خود در کشورهای کوچکتر واگذار می کردند، دستگاههای ضبط به ایران وارد شد و منجمله برادران ارسطوزاده که نمایندگی کمپانی کلمبیا را برعهده داشتند از واردکنندگان دستگاههای ضبط صوت برای صفحه های ۷۸ دور بودند که آثار ضبط شده در ایران برای لیبلهای ایرانی (موزیکال رکورد، شهرزاد و رویال) در فاصله سالهای ۱۳۲۸ تا ۱۳۳۸ برای تولید به انگلستان انتقال می یافت و عمدتاً در کارخانه اورپول Oriole انگلستان تولید و به ایران فرستاده می شد.

۲- تیراژ کم سفارشهای تولید، مشکلات حمل و نقل و زیان ناشی از شکستن صفحه ها در حین حمل و نقل سبب می شد که هم قیمت تمام شده صفحه های سنگی فارسی بالاتر از صفحه های مشابه (ترکی، عربی و ...) بوده و هم حداقل سه ماه فاصله زمانی بین ضبط یک اثر و رسیدن آن به بازار ایران و دسترس مردم، وجود داشته باشد.

۳- محدودیت زمان صفحه های ۷۸ دور به حدود ۳ دقیقه برای صفحه های ۲۵ سانتیمتری یکی دیگر از نقاط ضعف اساسی صفحه های سنگی بود و درمقابل صفحه های ریزشیار ۴۵ دور (EP) به قطر ۱۷/۵ سانتیمتر، می توانستند تا ۹ دقیقه گنجایش ضبط داشته باشند.

مشکلات یادشده سبب گشت از تولید صفحه های وینیل ۴۵ و ۳۳ دور در ایران استقبال فوری و جدی به عمل آید و همان شرکتهای مالک لیبلهای ایرانی صفحه سنگی، تغییر فرمت را در دستور کار قرار داده و عرضه صفحه های ۴۵ دور با همان لیبلهای گذشته را آغاز کردند که در ابتدا کار تولید آن با مشارکت طرفهای آلمانی صورت می گرفت و عبارت "ساخت آلمان" بر بدنه صفحه های "آهنگ" و

"بلو اسکای Blue Sky" و عبارت "Presto Recording Corp. N.Y. Made in USA" به صورت نقش فشرده بر روی برچسب برخی از صفحه های با لیبل MRC مشاهده می شود.

در سالهای آغازین تولید صفحه های ۴۵ دور، بسیاری از صفحه های پرفروش ۷۸ دور در فرمت جدید بازتولید می شوند که دامنه گسترده ای از آثار ضبط شده در فاصله سالهای ۱۳۰۸ تا ۱۳۳۸ شمسی را دربر می گیرد.

قدیمی ترین آثار ۷۸ دور بازتولید شده به صورت صفحه های وینیل ۴۵ دور، آثاری از ابوالحسن خان اقبال السلطان است که در سال ۱۳۰۸ شمسی در تهران ضبط و با لیبل هیز ماسترز ویس منتشر شده اند.

آثاری از تاج اصفهانی که در سال ۱۳۱۲ شمسی ضبط و با برچسب هیز ماسترز ویس انتشار یافته اند، به صورت ۴۵ دور و با لیبلهای ایران گرام و مونوگرام بازتولید شده اند. بازتولید آثاری از روح انگیز (تصنیف بدخو) که در همان سری ضبط و تولید شده نیز گزارش شده است.

از ضبطهای کمپانی کلمبیا در سال ۱۳۱۲ شمسی نیز آثاری از رضاقلی میرزا ظلی بهمراهی پیانوی مشیره هایون، در اوایل دهه ۴۰ شمسی با لیبل M.R.C مشاهده گردیده اند.

از بازتولید صفحه های سنگی فارسی با لیبلهای دیگر که تا سال ۱۳۲۷ شمسی در کار ضبط و تولید صفحه بوده اند، تا کنون نمونه ای مشاهده نشده است و سایر موارد بازتولید صفحه های سنگی در فرمت ۴۵ دور، متعلق به سه لیبل موزیکال، شهرزاد و رویال است که تعداد قابل توجهی از آثار داریوش رفیعی، غزال، مهوش، قاسم جبلی، فرح، شیرین، گلنراقی، دلکش، پروین و با لیبلهای ۴۵ دور ایران

گرام، موزیکال، موزیکال مرکوری، M.R.C، شهرزاد، رویال، مونوگرام و نوا (تبریز) یافت شده است که نادرترین آنها صفحه های ۴۵ دور شهرزاد می باشند.

نمونه ای بسیار جالب از انتقال صفحه های ۷۸ دور به ۴۵ دور در ایران که ذکر آن ضروری است یافتن صفحه ای کردی از حسن جزراوی، خواننده کرد عراقی می باشد که آثاری از وی بر روی صفحه های سنگی کلمبیا (ضبط شده در عراق در اواخر دهه ۱۹۴۰ میلادی) وجود دارند و به سفارش یکی از فروشگاههای صفحه در تهران بازتولید شده است. (ن. ک: صفحه سنگی، ش ۹، صص ۲۹-۳۲) مدت زمان و کیفیت صفحه گویای بازتولید آن از صفحه های ۷۸ دور در تهران است.

از آثار قدیمی محمد عبدالوهاب و برخی دیگر از هنرمندان مصری نیز صفحه های ۴۵ دور با لیبلهای گوناگون (موزیکال، اورینتال و ...) و از جمله با لیبل عرب فون - ساخت کارخانه رویال - در ایران مشاهده شده لیکن مستنداتی از موضوع انتقال از فرمت ۷۸ دور به ۴۵ دور در ایران در دست نیست و این احتمال وجود دارد که تنها کار بازتولید در ایران انجام شده باشد.

نمونه لیبلهای ۷۸ دور که بعداً بصورت صفحه های ۴۵ دور فوق به بازار عرضه شده اند:

